

Inhoud

Inleiding	13
Een bekende Nederlandse	13
Het levenswerk van J.H. Sikemeier: een standaardwerk over Elise van Calcar	15
Historische letterkunde	18
Historische pedagogiek	22
Historici over het vrouwenvraagstuk	24
Historici over het spiritisme	26
Een nieuwe biografie	27
Het archief van Elise van Calcar	30
Structuur en praktische keuzes	33
1 De jonge Elise. Afkomst, jeugd en opleiding (1822-1841)	35
Een dochter geboren	35
Afkomst	37
Op school	38
Secondante in het onderwijs	40
Welk kerkgenootschap?	42
Slot	46
2 Eigen brood verdienen (1841-1848)	47
Een betrekking als gouvernante	47
Schrijfster? Eerste letterkundige werken	51
Terug naar school	53
Gedachtewisseling met de schrijfster Johanna	54
Kennismaking met Sibille de Veije	57
<i>Christelijk Album</i> : eerste contacten met uitgever Kruseman	57
De zegen van Da Costa	62
Slot	64
3 'Schrijfster van Hermine' (1849-1851)	65
Kennismaking met dr. Schotel	65
<i>Hermine</i> , Elises eerste roman	67
Ontvangst van <i>Hermine</i>	69

	Een verbroken verloving	74
	<i>Blikken in het rond</i>	77
	Schotel en de <i>Tilburgsche mijmeringen</i>	78
	De dienstbodezaak	81
	Slot	83
4	Een gevestigd schrijfster (1851-1853)	84
	Een historische roman	84
	Ontmoeting met A.L.G. Bosboom-Toussaint en andere belangrijke contacten	87
	<i>Eene star in den nacht</i>	89
	Reacties op <i>Een star in den nacht</i>	91
	<i>Feestklanken en lijdenstoonen</i>	96
	<i>Beeldspraak der natuur</i> : vertaalwerk	97
	Kinderboeken	99
	Slot	102
5	Een schrijvende huisvrouw aan de Leur (1853-1854)	103
	Huwelijk	103
	Een pas getrouwd paar	107
	Werkzaamheden van het echtpaar Van Calcar	109
	Moederschap?	112
	<i>Evangeline. Het vrouwelijk leven</i>	112
	Ophef rondom <i>Evangeline</i>	117
	<i>De zoon van den klepperman</i>	119
	Elises opvatting over kunst in <i>De zoon van den klepperman</i>	122
	Boekbesprekingen in de <i>Vaderlandsche Letteroefeningen</i>	124
	Gelzers <i>Luther</i>	126
	Slot	127
6	Werkende vrouw uit noodzaak (1855-1856)	128
	<i>Fantasmagoriën</i> : een heel ander genre	128
	Schotels reacties op de <i>Fantasmagoriën</i>	130
	Andere reacties op de <i>Fantasmagoriën</i>	131
	Kritiek in de praktijk? Elises eigen boekbesprekingen	133
	Aandacht voor liefdadigheid	133
	<i>Tabitha. Armoede en weldadigheid</i>	136
	Van der Heim van Duivendijke over <i>Tabitha</i>	138
	<i>Tabitha</i> in de pers	139
	Vriendschap met mevrouw Bosboom-Toussaint	143
	Moeilijke tijden	146
	Slot	148

7	Een eigen tijdschrift? (1857-1858)	149
	<i>De dertiende</i> : opnieuw een roman	149
	Ontvangst van <i>De dertiende</i>	152
	<i>De dertiende</i> in de pers	154
	<i>De steen der wijzen</i> , een bijdrage aan de Evangelische bibliotheek	158
	Plannen voor een eigen tijdschrift	159
	Discussies over doel en inhoud van het tijdschrift	161
	<i>Tijd en toekomst</i> , eindelijk op de markt	166
	Financiële perikelen	169
	Ontluikend spiritisme	172
	Slot	174
8	Op het spoor van Fröbel (1858-1861)	175
	Een doodlopende tak van bezigheid	175
	Kennismaking met Fröbel	176
	Fröbels ideeën verspreiden	181
	Plotseling burgemeestersvrouw	182
	<i>Wat Parijs mij te zien en te denken gaf</i>	184
	Schermutselingen met uitgever Kruseman	188
	<i>Johan Stephen van Calcar</i> en <i>Daniël Bronner</i>	191
	Verder met Fröbel	193
	Opnieuw naar het buitenland	196
	Slot	199
9	Met Fröbel aan de weg timmeren (1862-1865)	200
	Fröbel uitleggen aan het land	200
	Een vertaling met problemen	203
	Nog meer opvoedkundig schrijfwerk	205
	Lezingen in het openbaar	208
	Verhuizing naar Wassenaar	213
	Lezingen en cursussen als nieuwe inkomstenbron	213
	Opnieuw een eigen tijdschrift	216
	<i>De hoop der Toekomst</i>	218
	<i>De kleine papierwerkers</i>	220
	<i>Wat is noodig?</i>	222
	Inspectrice voor Thorbecke	225
	Sociaal congres in Amsterdam	228
	Activiteiten buiten het onderwijs	229
	<i>Het zendingsfeest te Wolfheze</i>	230
	Slot	232
10	Opvoedster van de natie. Het Nederlandsch Opvoedingshuis (1864-1873)	233
	Plannen voor een eigen school	233

	Zoeken naar steun	235
	School in opbouw	240
	Bestuurlijke problemen	241
	Een nieuwe vereniging	246
	Verhuizing van het Opvoedingshuis naar Wassenaar	248
	Debat over het onderwijs aan meisjes	252
	Einde van het Opvoedingshuis	253
	Slot	257
11	Kind van haar eeuw (1866-1873)	258
	<i>Ons Streven – Onze Roeping</i> : samenwerken met Betsy Perk	258
	Opnieuw een prijsvraag	261
	Ontmoeting met het spiritualisme	266
	<i>Kinderen der eeuw</i>	268
	Reacties op <i>Kinderen der eeuw</i>	274
	Wonderboeken	278
	Slot	280
12	Een nieuw begin in Den Haag (1873-1877)	281
	Verhuizing	281
	Den Haag biedt nieuwe mogelijkheden	282
	Aan het werk	284
	<i>Uit het leven voor het Leven</i>	286
	Elises aandacht voor twee andere bekende feministes:	290
	Mina Kruseman en Betsy Perk	
	Meewerken aan <i>Euphonia</i> ?	294
	Fröbel en zijn koopwaar	296
	<i>Gevleugelde zaden</i>	298
	Spiritualistische contacten	301
	Spiritualisme in de verdediging	303
	Contacten met Adelma Vay	305
	Het Taalcongres in Brussel	307
	Slot	308
13	Op de Grenzen van Twee Werelden (1877-1905)	309
	Eindelijk een tijdschrift over het spiritualisme	309
	Spiritisme of spiritualisme	310
	De geloofsontwikkeling van Elise van Calcar	312
	Elises spiritualistisch geloof	315
	Seances	317
	<i>Op de Grenzen van Twee Werelden</i>	318
	Eenvrouwstijdschrift?	320
	Abonnees werven	321
	Abonnees van het eerste uur	322

Publieke respons op <i>Grenzen</i>	324
Weinig ophef in de pers	325
De inhoud van <i>Grenzen</i>	329
Buitenlandse invloeden in <i>Grenzen</i>	331
<i>Grenzen</i> gebruiken voor ander nieuws	334
Slot	335
14 Een wereld groter dan Den Haag (1877-1882)	336
Een biografie van Koningin Sophie	336
Waardering voor collega-schrijfster Catharina van Rees	341
Bibliotheek van Nederlandsche schrijfsters	342
<i>Eigen meester blijven</i>	344
De ontvangst van <i>Eigen meester blijven</i>	346
Beroemde buitenlandse spiritualisten op bezoek	348
Bezoek van Adelma Vay	349
Het overlijden van Elises moeder	351
Zilveren bruiloft	353
Tweede bezoek aan Parijs	355
Het eerste Feministische Congres, Parijs 1878	358
In het openbaar beoordeeld: Elise Haighton	360
Busken Huet: een tweede oordeel	362
Een derde evaluatie, uit protestantse hoek	363
Gunning en zijn kritiek op het spiritisme	365
De biografie van Swedenborg	368
Immer in de weer met Fröbel	369
Maakt de kinderen gelukkig	372
Slot	375
15 Sterk bezet met het magnetisme (1883-1888)	376
Verhuizing naar de Riouwstraat	376
Spirituele conferenties voor stadgenoten	378
Levensmagnetisme	379
Nieuwe spiritualistische vrienden	383
<i>“The woman question in Europe”</i>	387
<i>Gelukkig – ofschoon getrouwd</i>	390
Correspondentie met uitgever Sijthoff	392
Litteraire contacten	393
Een nieuwe roman: <i>De eedgenooten</i>	395
Slot	399
16 Gaarne nog nuttig bezig met den pen (1889-1893)	400
Reïncarnatieleer en spirituele concurrentie op de binnenlandse markt	400
Harmonia, een nieuwe rivaal	403
Het spiritistisch en spiritualistisch congres in Parijs, 1889	406

Discussie met Abraham Kuyper	409
Andere strijders	411
Terug in de literaire wereld	415
<i>De tweede pinksterdag</i>	416
Ontvangst van <i>De tweede pinksterdag</i>	419
<i>Vruchten van het gezaaide</i>	421
Openbare aandacht voor <i>Vruchten van het gezaaide</i>	423
Elises zeventigste verjaardag	425
Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde	431
Slot	432
17 Feminisme en Fröbel (1893-1900)	433
<i>Evolutie: een nieuw feministisch tijdschrift van Wilhelmina Drucker</i>	433
<i>De vrouwen aan het werk voor sociale hervorming</i>	436
Het einde van de samenwerking met Wilhelmina Drucker	440
Een kinderbijbel: toch weer druk bezig met de pen	442
<i>Bijbelsche schetsen voor het huisgezin</i>	445
In spiritualistische kringen	447
Conferenties buitenshuis	449
Seances thuis	453
Buitenlands bezoek: Jesse Shepard	454
Opnieuw Fröbel	456
Vereeniging Kindervrienden	456
Vijfenzeventig jaar oud	460
De dag van de verjaardag	463
Verhuizing naar de Weimarstraat	464
De Nationale Tentoonstelling voor Vrouwenarbeid, 1898	465
Feminisme op papier	467
Het petekind: een kleine Elise	468
Contacten in de literaire wereld	470
Slot	471
18 Levens einde (1900-1904)	472
Een nieuwe eeuw	472
Een verlamd schrijfhandsje	475
Tachtig jaar	478
Een bijzonder cadeau	482
Elises laatste boek	483
<i>Het jonge leven. Hoe het te kweken en te beschermen</i>	485
Gouden bruiloft	486
Ziekbed en overlijden	488
Begravenis	490
In memoriam	493
Herdacht in tijdschriften	494

Levensbericht	496
De achterblijvers	497
Slot	499
19 Nalatenschap	500
Het ordenen van de nalatenschap	500
Nog niet helemaal vergeten	502
Twee biografieën: Sikemeier en Beversluis	503
Herdenking van Elises honderdste geboortedag	504
Slot	506
Conclusie	507
Terugblik	507
Romans	508
Beschouwend werk en studies	512
Tijdschriften	513
Onderwijzen	515
Netwerken	516
De grootste vrouw van haar tijd?	518
Bijlagen. Het oeuvre van Elise van Calcar	520
Bijlage 1 Boeken, brochures en apart uitgegeven overdrukken	520
Bijlage 2 Tijdschriften, geredigeerd door Elise van Calcar	527
Bijlage 3 Bijdragen aan kranten, tijdschriften, bundels etc.	528
Bijlage 4 Vertalingen van Elise van Calcar	538
Bijlage 5 Niet uitgegeven manuscripten	540
Bijlage 6 Niet teruggevonden teksten	541
Bronnen en literatuur	543
Archieven en collecties	543
Kranten en tijdschriften	545
Gedrukte bronnen	546
Internetbronnen	556
Secundaire literatuur	556
Lijst van gebruikte afkortingen	563
Illustratieverantwoording	564
Summary	565
Slotwoord	566
Register	577